

Nr 641.

Av herr **Kyling m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 203, angående inrättande och tillsättande av lärartjänster i folkskolan i vissa särskilda fall, m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 203 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t efter skolöverstyrelsens framställning bl. a. föreslagit inrättande i vissa fall av icke-ordinarie folkskollärartjänst i skoldistrikt med distriktsöverlärare. Innehavaren av denna folkskollärartjänst skulle fullgöra den tjänstgöring, från vilken de båda distriktsöverlärarna befriats.

I samma proposition redovisas ytterligare ett förslag av skolöverstyrelsen till inrättande av icke-ordinarie folkskollärartjänst, vars innehavare skulle fullgöra viss del — högst 10 veckotimmar — i ämnet slöjd. Sådan tjänst skulle kunna inrättas antingen i ett skoldistrikt, där distriktsöverläraren har högst 10 veckotimmars tjänstgöring, eller i två skoldistrikt, där nedläggningen i överlärarnas sammanlagda tjänstgöring uppgick till minst 20 veckotimmar. Återstående 10 veckotimmars tjänstgöring — full tjänstgöring för folkskollärare uppgår till 30 veckotimmar — skulle kunna fullgöras i slöjd antingen i ettdera eller båda skoldistriktet. Detta skolöverstyrelsens förslag om inrättande i vissa fall av icke-ordinarie folkskollärartjänst, för enad med upp till 10 veckotimmars undervisningsskyldighet i slöjd, har emellertid departementschefen icke ansett sig kunna biträda.

Förslaget om inrättande av båda slagen av här avsedda tjänster beror på svårigheten att erhålla kompetent lärarkraft att fullgöra tjänstgöring under det antal timmar, varmed distriktsöverlärarens undervisningsskyldighet är nedsatt. Hittills har denna tjänstgöring i regel fullgjorts av timlärare.

Genom den år 1952 ikraftträdde kommunsammanslagningen har antalet distriktsöverlärare väsentligt ökats. En del av dessa är stationerade vid mindre skolenheter. Skolor av A-typ finns inte inom samtliga av de nybildade skoldistriktet. Vid mindre skolor kan mycket ofta icke övriga lärare vid skolan — vid B-skolor högst en folkskollärare och en småskollärare — åtaga sig tjänstgöring det antal timmar, varmed överlärarens tjänstgöringsskyldighet nedsatts, och det är bl. a. här som svårigheterna att få kompetent lärarkraft gör sig starkast gällande. Lärare med folkskollärarexamen tager i regel inte anställning som *enbart* timlärare, när möjlighet finns att på annat håll erhålla extra eller extra ordinarie anställning. Det är uppenbart att inrättande av de av Kungl. Maj:t föreslagna tjänsterna kommer att medföra en viss förbättring när det gäller att erhålla kompetenta lärare, men anordningen kan användas endast i sådana fall, där de båda distriktsöverlärarnas sammanlagda nedsättning i undervisningsskyldigheten uppgår

till minst 30 veckotimmar. Är den sammanlagda nedsättningen lägre, måste timlärare anställas i de båda distrikten.

Enligt en sammanställning, hämtad från uppgifterna i Folkskolans årsbok 1952, fördelar sig distriktsöverlärarnas tjänstgöringsskyldighet sålunda.

Distriktsöverlärarens tjänstgöringsskyldighet som folkskollärare.

Antal timmar	28	27	26	25	24	23	22		
Antal överlärare	34	4	49	46	38	25	38		
Antal timmar	21	20	19	18	17	16	15	14	
Antal överlärare	9	55	10	59	18	28	43	34	
Antal timmar	13	12	11	10	9	8	7	6	5
Antal överlärare	19	47	13	35	18	33	11	15	73

En kombination av tjänster från enbart teoretisk utgångspunkt ger till resultat att anställning skulle kunna beredas icke-ordinarie lärare i flertalet fall. Emellertid har man då helt bortsett från de praktiska möjligheterna. Distriktsöverlärarbefattningar med ett mindre antal undervisningstimmar återfinns framför allt i städer och tätorter, medan distriktsöverlärartjänster med ett större antal undervisningstimmar är inrättade i landskommuner. Ett bifall till förslaget om icke-ordinarie folkskollärartjänst förenad med högst 10 veckotimmars tjänstgöring i slöjd ger emellertid praktiska möjligheter att lösa frågan för ett stort antal landsbygdskommuner. Det är otvivelaktigt just dessa skoldistrikter som har svårigheter att erhålla kompetent lärare.

Statskontoret har »med hänsyn till de principiella och ekonomiska konsekvenserna» avstyrkt förslaget om inrättande av tjänst med viss undervisningsskyldighet i slöjd.

Vad först angår frågans principiella sida, så betecknas slöjd som övningsämne. Men även sång, teckning och gymnastik är övningsämnena, och dessa skulle få ingå i tjänstgöringen. Det kan ytterligare invändas att slöjden enligt folkskolestadgan icke är obligatoriskt ämne. Varje skoldistrikt kan dock jämlikt bemyndigande i Kungl. Maj:ts kungörelse den 6 maj 1929 (nr 261) besluta att slöjdundervisningen inom distriktet skall vara obligatorisk. Stadgan eller avlösningsreglementet för övningslärare ger icke vid handen att slöjden skulle intaga någon särställning av den anledningen att slöjden inte vore ett allmänt obligatoriskt ämne. I Kungl. Maj:ts kungörelse den 14 juni 1946 (nr 309 § 3 ändrad genom nr 393/1949) föreskrives det uttryckligen att slöjdundervisning i visst fall kan ingå i lärarens tjänstgöringsskyldighet. De invändningar, som gjorts av principiella skäl, synes sålunda vara helt obefogade.

Då statskontoret framhåller, att inrättande av här ifrågavarande tjänster skulle medföra »ekonomiska konsekvenser», så är detta riktigt så till vida som att inrättande av alla slags tjänster medför ekonomiska konsekvenser. Däremot är det ej riktigt, att det här skulle vara frågan om för staten oförmånliga ekonomiska konsekvenser. Ett exempel må anföras på hur statens utgifter kommer att te sig på medeldyrort (3-ort).

A. *Om icke-ordinarie folkskollärartjänst med undervisningsskyldighet ej får inrättas, d. v. s. nuvarande bestämmelser antingen i ett eller två skoldistrikt.*

Timläraren tjänstgör

- a) 29 timmar för överlär. + 1 timma i slöjd
 $29/30$ av $214 \cdot 5 \cdot 9,55$ kr. = 9 878 kr., $1/30$ av $214 \cdot 5 \cdot 7,25$ kr. = 259 kr.
 78 % av 259 kr. = 202 kr.
 Summa statsutgifter = 10 080 kr.
- b) 26 timmar för överlär. + 4 timmar i slöjd
 $26/30$ av $214 \cdot 5 \cdot 9,55$ kr. = 8 856 kr., $4/30$ av $214 \cdot 5 \cdot 7,25$ kr. = 1 034 kr.
 78 % av 1 034 kr. = 807 kr.
 Summa statsutgifter = 9 663 kr.
- c) 23 timmar för överlär. + 7 timmar i slöjd
 $23/30$ av $214 \cdot 5 \cdot 9,55$ kr. = 7 834 kr., $7/30$ av $214 \cdot 5 \cdot 7,25$ kr. = 1 810 kr.
 78 % av 1 810 kr. = 1 412 kr.
 Summa statsutgifter = 9 246 kr.
- d) 20 timmar för överlär. + 10 timmar i slöjd
 $20/30$ av $214 \cdot 5 \cdot 9,55$ kr. = 6 812 kr., $10/30$ av $214 \cdot 5 \cdot 7,25$ kr. = 2 586 kr.
 78 % av 2 586 kr. = 2 017 kr.
 Summa statsutgifter = 8 829 kr.

B. *Icke-ordinarie folkskollärartjänst (skolöverstyrelsens förslag).*

Extra lärare i 17 löneklassen = $273 \cdot 36,75$ kr. = 10 032:75 kr.,
 härifrån avgår kommunens bidrag 1 000, 1 300 eller 1 600 kronor enligt
 Kungl. Maj:ts kungörelse den 23 april 1948 (nr 208).

En jämförelse ger vid handen att statens utgifter vid ett bifall till inrättande av tjänster med viss undervisningsskyldighet i slöjd i regel skulle komma att minska och endast i vissa lägen bli högre vid maximal slöjd-undervisning.

Av allra största vikt är att inrättande av här avsedda tjänster med undervisningsskyldighet i slöjd skulle giva möjlighet för framför allt landsbygdens skoldistrikt att få de svårigheter undanröjda som sammanhänger med ordnande av lärartjänstgöringen under distriktsöverlärarnas nedsättningstimmar.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,
att riksdagen måtte besluta inrättande i vissa fall av icke-
ordinarie folkskollärartjänst med viss undervisningsskyldighet
i slöjd i enlighet med skolöverstyrelsens förslag.

Stockholm den 29 april 1952.

Alarik Hagård.

Sigfr. Nordkvist.

Folke Kyling.
Walter Sundström.
